

- **Títol de la ponència**

FORASTERS VINDRAN.. UN ANÀLISI SOBRE LA VIABILITAT DE LA IMPLEMENTACIÓ DE PRÀCTIQUES ARTÍSTIQUES COMUNITÀRIES EN EL MARC DE LES INSTITUCIONS PÚBLIQUES I ESPAIS CULTURALS

- **Nom de les persones autores, organització a què pertanyen i correu electrònic de contacte.**

SÍLVIA GARCÍA MÁRQUEZ, UOC-UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA
sgarciamarq@uoc.edu

- **Paraules clau: 5 paraules representatives de la temàtica de la investigació.**

Auto construcció/ Participació / Transmissió generacional / Migració/ Arqueologia del quotidià

- **Introducció i conceptes clau de la ponència.**

Més enllà d'enumerar i compartir unes conclusions en aquesta ponència, es tracta de presentar-vos una conversa de la mà d'alguns dels seus protagonistes durant el procés de creació de l'espectacle *Forasters vindran..* al Teatre Lliure del gener a l'abril del 2021.

Com tot procés de creació comences a obrir interessos, intuïcions que venen de lluny però acceptes el repte de no saber on aniràs, és incert.

Des d'una perspectiva crítica i sobretot des de la pròpia experiència de la direcció artística, Marta Galán, vaig començar la meua recerca a observar què hi ha del seu propi relat que volia documentar i quins aspectes (que no temàtiques) del procés ens interessava documentar per finalment presentar-lo en un format d'espectacle, peça teatral al Teatre Lliure.

La intenció del projecte era posar en relació a un grup de persones que van migrar a Barcelona en els anys 50 i 60, con un grup de joves menors que han migrat sols des de diferents països d'Àfrica i que es formen en la Fundació Comtal.

Es pretenia generar un espai de creació de diferents processos comunitaris i artístics en els quals es reflexionés sobre els processos de migració des d'una perspectiva anti racista, decolonial i neo marxista. Pensar el desplaçament des de les seves múltiples arestes: soci-econòmiques, psíquiques, identitàries, humanistes de manera en què, des de múltiples situacions de vulnerabilitat i precarietat, el desplaçament i migració es possibilitin moviments d'autoorganització, suport mutu, lluites col·lectives i autoconstrucció (de casa, de vida, de futur).

- **Metodologia de recerca.**

S'ha seguit el mètode investigació-acció de tipus etnogràfic mitjançant entrevistes narratives a testimoniatges que han estat protagonistes del fenomen de la migració i per a reconèixer-los com a memòria viva d'un moment històric concret (anys 50-60).

La metodologia que utilitzem està basada en alguns treballs de col·legues feministes que aborden la necessitat de recuperació de memòries subalternes a través del relat de vida (Eva Bretones 2012:11). Es recorre a un mètode etnogràfic, que denominem “arqueologia del quotidià”, i que consisteix en activar un relat/memòria a partir d'un objecte-fotografia personal.

A més, pel procés de creació es determinen uns interrogants amb la Marta Galán a partir de l'observació participant, les entrevistes i la transcripció dels relats de vida en veu pròpia dels agents culturals que ajuden a la direcció artística del projecte al disseny del cicle d'assajos, evitant l'apropiació del testimoniatge:

- Quines pràctiques culturals i polítiques sostenen i argumenten els mecanismes d'exclusió i com opera sobre les vides migrades?
- Com és percebuda la condició de migrant per part de les mateixes persones? Com activen mecanismes de resistències en pro de l'auto construcció?

Val a dir que garantia d'accés, participació cultural, acompanyament, auto construcció van ser variables a observar i acompanyar a pensar com fer emergir els conceptes durant el procés de creació.

- **Principals resultats i conclusions.**

Identifiquem alguns resultats que hem estructurat a partir de la dimensió social, la dimensió artística i els efectes transformadors, els quals són l'anada i tornada del projecte “Forasters Vindran” en el marc de la institució cultural pública que va desenvolupar la residència (Teatre Lliure, gener a abril 2021).

DIMENSIÓ SOCIAL:

- **Els mecanismes d'exclusió als que s'enfronten els joves de *Forasters vindran*..:** El que aquests joves han trobat en arribar a Espanya, després d'un camí llarg, cruel i perillós, ha estat tot un seguit de mecanismes d'exclusió com la construcció de la imatge de violència al voltant dels MENAs, les actituds racistes, les fronteres interiors, etc. que els hi dificulta complir els seus objectius de treballar-se una vida allunyada de la pobresa. I és que la classe política fa ús de les diferències de cultura i valors amb l'altre, amb aquests joves, per desviar l'atenció de la població sobre allò que realment amenaça el benestar de l'Estat, que és el mateix sistema econòmic i social. Per tant, al contrari del que es pensa, el racisme pren forma al projecte amb la realitat que viuen els joves, que no és una qüestió relativa a la personalitat dels individus sinó que es troba adherida a les estructures socioeconòmiques que configuren la societat, no depèn d'ideals de dreta o d'esquerra. És un fenomen discriminatori que està normalitzat per la seva funció reguladora en el sistema.
- **La normalització de la violència sistèmica:** La construcció de la imatge de delinqüència i perillositat que envolta aquests joves s'ha configurat a partir de les diferències culturals i de valors en tant que nosaltres representem i tenim tot allò que ells volen, amenaçant tot allò que és nostre. Així, la imatge construïda d'amenaça que envolta als joves permet al sistema exercir violència de forma sistemàtica i normalitzada. Aquesta violència es manifesta en

les fronteres interiors, un seguit de recorreguts i pràctiques de l'Administració que dificulten la regularització de la situació dels migrats; en la violència simbòlica, a través de la qual les víctimes del sistema -els joves en aquest cas- han de lluitar i treballar per tal de compensar els efectes desiguals del capitalisme racial; en les actituds i pràctiques racistes, que els discriminen i configuren com a éssers monstruosos, invàlids, erronis o fracassats.

DIMENSIÓ ARTÍSTICA

- **Participació cultural com a base del projecte artístic:** *Forasters vindran* és un projecte de representació escènica alçat a partir de tot un treball comunitari previ que ha permès als artistes construir un espectacle amb la veu i els testimonis de persones travessades per la problemàtica social de la xenofòbia
- **Transmissió educativa de continguts artístics:** Durant aquesta fase comunitària, els joves van poder gaudir de moments únics i van poder aprendre i relacionar-se amb ells mateixos i amb el món que els envolta des de l'art. Van poder experimentar i treballar des de diverses tècniques artístiques com la pintura, l'acrobàcia, el moviment corporal, el gest, l'escriptura, la música, l'escultura... que els van aportar recursos d'autogestió, autoconeixement i autoconstrucció.
- **Recursos artístics que s'emporten amb ells,** més enllà de *Forasters vindran*, i els han permès i permetran aturar-se, preguntar-se, observar dins, observar al voltant, llegir i expressar-se d'una forma natural, senzilla i còmoda. Trobem aquí un dels sentits educatius del projecte artístic comunitari: posar a disposició dels joves que hi van participar tot un seguit de recursos artístics que els permetran gestionar les seves emocions i pensaments i relacionar-se amb el món que els envolta.
- **Sobre la mirada de l'espectador:** D'altra banda, tornem a trobar el sentit educatiu de *Forasters vindran..* en el xoc de realitat que suposa per a l'espectador. És un projecte artístic comunitari que no només ha deixat empremta a aquells que l'han construït, sinó que convida a l'espectador, entès com a una mostra micro de la societat, a aturar-se, prendre consciència, reflexionar i qüestionar-se la seva posició davant la problemàtica del racisme i la violència sistemàtica. El situa davant una realitat incòmoda per la seva dificultat social, a la qual no agrada mirar i convida al canvi en la mirada cap a la identitat de l'altre i la d'un mateix. Deixant entreveure la posició comuna de privilegi passiu davant un fenomen injust com és la xenofòbia, de la qual ens fem còmplices quan reaccionem normalitzant-la amb una actitud conformista.
- **L'apropament de *Forasters vindran..* a la problemàtica social del racisme, la violència sistèmica i la migració:** es caracteritza per ser una crítica social i una denúncia. És una resposta col·lectiva des de la cultura que desenterra i comparteix uns testimonis travessats per la por, la injustícia, la discriminació i, en definitiva, la violència del sistema. Una altra vessant educativa del projecte ha estat el fet que convertir-se en una persona migrant o filla de migrants pot suposar una vergonya

si la identitat de l'individu queda reduïda a això. Això, la identitat migrada de l'individu, s'ha treballat des de la construcció de *Forasters vindran...*, permetent la reelaboració de la identitat de les persones que han format la comunitat, creant la possibilitat de permetre'ls re elaborar la seva identitat i compartir-la amb el món

EFFECTES TRANSFORMADORS

- **Font d'emocions:** Provoca tot un seguit d'emocions i sentiments, marcats per la ràbia i la impotència. Que t'impulsen a reflexionar l'origen, la font que provoca aquests sentiments. Introspecció.
- **Genera consciència:** Et situa al davant de la realitat d'una generació treballadora marcada per la violència i la por, deshumanitzada i discriminada pel simple fet de significar (o no) una peça útil de l'engranatge del sistema. Però sobretot et situa davant una generació silenciada per la normalització de l'abús i la violència. Ens permet veure el paral·lelisme entre els testimonis de la generació dels 50-60 amb la dels joves en l'actualitat, tots víctimes de la violència simbòlica i d'un sistema socioeconòmic abusiu i desigual. Això ens demostra que, com ja hem dit, la societat esta regulada per un sistema capitalista racial que fa ús de les persones segons convé a través de mecanismes d'exclusió i regulació de la població.
- **Convida a l'auto construcció:** tant la generació dels 50-60 com els joves van estar i estan estigmatitzats per la seva característica migrada i monstruosa. El fet de treballar a través de l'art l'autoimatge permet donar-li la volta als estigmes i reconstruir la seva identitat. Mirar-se com algú més que, simplement, una persona migrada
- **Lluita contra els prejudicis:** Aquesta autoconstrucció de la identitat que s'esmenta en el punt anterior, permet també trencar amb els prejudicis i els estereotips lligats a la migració. Tot i que la representació escènica va haver de centrar-se en la generació dels 50-60 i va haver de deixar a una banda als joves (impossibilitant la seva arribada al públic) el treball comunitari artístic previ va crear un espai on els joves van poder donar curs a les seves inquietuds i interessos culturals, els quals no difereixen massa dels de qualsevol jove de les seves edats. Això va possibilitar que els joves recuperessin la seva identitat d'adolescent/jove, fent desaparèixer els prejudicis de violència i perillositat que els envolta per la condició de MENA.
- **Revifar el valor de la cultura:** Ens trobem en uns moments de dificultat per a l'art i la cultura i projectes com *Forasters vindran* ens permeten revifar i recordar el valor de la cultura com a un ben comú i necessari. Perquè gràcies a la cultura, aquests joves han pogut reafirmar-se com a alguna cosa més que un MENA, perquè s'ha recuperat part de la memòria històrica de Barcelona i les seves gents,